

toga's
fa. *G. J. Rhebergen*
Overtoom 255, telefoon 122886
Amsterdam

Antwoord aan de machten

Het vormingswerk met volwassenen, socio-
theologisch gezien
door mr. A.W. Kist

De huidige ontwikkelingen op economisch, politiek, sociaal en cultureel gebied schijnen buiten de controle van de normale democratische instellingen volgens eigen wetmatigheden te verlopen. Wat zijn het wezen en de functie van deze anonieme machten? Tasten zij de kwaliteit van het menselijk leven aan? Is hier tegen verweer mogelijk? Vanuit de sociologie, andragogie en theologie geeft de auteur antwoord op deze vragen. Bovendien bepaalt hij in hoeverre vormingswerk voor volwassenen een rol kan spelen bij de beheersing en de reductie van de 'oncontroleerbare' machten. Dit voor u zo interessante boek van 514 pagina's ligt op u te wachten in uw boekwinkel. Prijs f 29,50

Ook verkrijgbaar via de boekhandel

Samsom

Samsom Uitgeverij nv
Wilhelminalaan 1
Alphen aan den Rijn - Tel. 01720-96633

kilometer. Tussen de beide Pakistans bestond een afstand van bijna tweeduizend kilometer, tussen het administratieve centrum in het westen en de oost-provincie. De diverse regimes, die sinds 1947 in Pakistan aan het bewind zijn geweest, slaagden er niet in de afstand te overbruggen. Integendeel, de kloof groeide voortdurend. Hij was af te lezen uit het verschil in levensstandaard, uit het werkloosheidscijfer, uit investeringscijfers, kortom: aan het verschil in ontwikkelingstempo. Er was geen sector waarin Oost-Pakistan concreet voorrang kreeg boven West-Pakistan. Op papier wel. Die volkomen uit elkaar gegroeide rijksoorden zouden voor het eerst in 23 jaar algemene verkiezingen gaan beleven. Dat zou gaan betekenen dat de ontstane kloof zou worden uitgedrukt in stemverhoudingen. Dat gebeurde dan ook en dat schiep een volkomen nieuwe situatie in Pakistan.

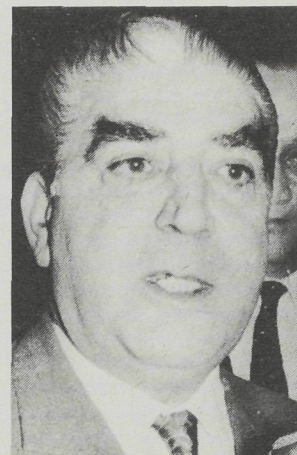
Het ontstaan van Pakistan was destijds vooral op religieuze gronden gebaseerd. Er moest plaats zijn voor de moslims die niet in één staat wilden worden ondergebracht met het voornamelijk hindoeïstische India. De moslimpartij van Jinnah, de stichter van Pakistan, was echter zodanig aan splitsingen onderhevig geweest, dat ze bij de verkiezingen nauwelijks een rol kon spelen. Het islamitische karakter van Pakistan kwam nog enigszins tot uitdrukking in de eisen die ex-president Jahja Khan stelde aan een nieuw te formuleren grondwet na de verkiezingen. Die zou zowel de eenheid van Pakistan als de islamitische grondslag moeten waarborgen. De islam speelde na de verkiezingen echter nauwelijks een rol; de eenheid van de staat des te meer. Men kreeg de indruk dat Pakistan niet alleen voor het eerst verkiezingen meemaakte, maar tevens dat er sprake was van zou men haast zeggen: gedeconfessionaliseerde politiek.

Verzoenen

Sjeik Moedjiboer, winnaar in Oost-Pakistan en Zulficar Ali Bhoetto, winnaar in het westen, moesten het onverzoenbare zien te verzoenen: de zes punten van Moedjiboer en de eis voor eenheid die president Jahja Khan had gesteld aan een nieuwe grondwet. Dat was de essentie van de verkiezingsuitslag, die na bijna een jaar van meer dan enthousiaste verkiezingsstrijd uit de bus was gekomen. De Neue Zürcher Zeitung schreef, dat Moedjiboer en Bhoetto waren veroordeeld tot het behalen van succes. 'Nog nooit eerder in zijn 23-jarige geschiedenis stond Pakistan zo onherroepelijk op een kruispunt met maar twee richtingen: één die naar een absolute breuk voert en één die een federatie in het vooruitzicht stelt, voor het geval Bhoetto en Moedjiboer Rahman samen in

VU magazine

staat zouden blijken de zware last te dragen waarmee ze door hun kiezers in euforische onbarmhartigheid zijn opgezadeld.' Sinds dat moment (16 december 1970) zijn de dingen anders gelopen. Het werd geen breuk, geen federatie, maar een slachting van duizenden en een erbarmelijke vlucht van miljoenen. De Volkspartij van Bhoetto

Ex-president Jahja Khan

en de Awami-liga van sjeik Moedjiboer kwamen niet tot overeenstemming. Bhoetto weigerde deel te nemen aan een bijeenkomst van de grondwetgevende vergadering. Er ontstond een impasse, waarin de militair-president Jahja Khan de Awami-liga verbood, Moedjiboer gevangen namen Oost-Pakistan trachtte onder de voet te lopen. Deze militaire reactie op een diepgaand conflict maakte een eind aan de goodwill die de toenmalige president zich had verworven door hardnekkig vast te houden aan zijn voornemen verkiezingen te laten houden en terug te keren tot een burgerlijk bestuur. Het was opvallend hoe positief tal van vermaarde bladen zich uitten over Jahja Khan tot en met de verkiezingen. Wel werd hier en daar de vraag gesteld, of Jahja Khan het zou kunnen opbrengen om naar de kazerne terug te keren en de macht uit handen te geven. Daartoe is hij niet in staat geweest. Nu, na het bloedbad in Oost-Pakistan, na de oorlog met India, nu langzaam aan de vluchtelingen uit India beginnen terug te keren naar Bangla Desj, staan Bhoetto en Moedjiboer weer tegenover elkaar, net als na de verkiezingen van december 1970. Hun persoonlijke posities zijn versterkt. Het lijkt er echter niet op, dat beide mannen nog veel te onderhandelen hebben en hun handen zijn leger.

C.J.L.